

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อตุจฉริยา — ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์”

คำว่า อตุจฉริยา อ่านตามภาษาบาลีว่า อัด - ละ - จะ - ริ - ยา มาจากคำว่า อตุล (ประโยชน์) กับคำว่า จริยา (ความประพฤติ) รวมกันเป็น อตุจฉริยา แปลว่า ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มุ่งหมายถึงความเป็นผู้เห็นประโยชน์ของการได้สะสมความดี อันเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ไม่มีสัตว์บุคคล ตัวตน ข้อความจากปรมัตถที่ปนิ อรรถกถา ขุททกนิกาย จริยาปิฎก แสดงถึงตัวอย่างของการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ดังนี้

“เมื่อควรทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ อันสมควร(แก่ฐานะ)ของตน แก่สัตว์ทั้งหลาย ก็เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้าน ถึงความเป็นสหาย (คือเป็นมิตรพร้อมที่จะช่วยเหลือ). อนึ่ง เมื่อทุกข์ มีความเจ็บป่วย เป็นต้น เกิดขึ้นแก่สัตว์ทั้งหลาย ก็เป็นผู้จัดการช่วยเหลือ ตามสมควร. เมื่อสัตว์ทั้งหลาย ตกอยู่ในความเสื่อม มีความเสื่อมจากญาติและสมบัติ เป็นต้น ก็ช่วยบรรเทาความเศร้าโศก เป็นผู้ตั้งอยู่ในสภาพที่จะช่วยเหลือ ช่มผู้ที่ควรชม โดยอุทฺทมม เพื่อให้พ้นจากอกุศลแล้วตั้งอยู่ในกุศล”.

ความดี เป็นสภาพธรรมที่ควรสะสมควรอบรมในชีวิตประจำวัน เพราะเหตุว่า ถ้าไม่สะสมกุศล ไม่เห็นโทษของอกุศล ไม่เห็นคุณของความดีแล้ว ก็จะเป็นโอกาสแห่งการเกิดขึ้นของอกุศล พอพูนสะสมหมักหมมอกุศลมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า มีความดีหลายประเภทที่เจริญได้โดยไม่ยาก ถ้าเห็นประโยชน์จริงๆ ถึงแม้ว่าไม่มีทรัพย์สินเงินทองหรือสิ่งของใดๆ เลย ก็ยังสามารถที่จะเจริญกุศลได้ อย่างเช่นการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัว ดูเหมือนเป็นสิ่งที่ เป็นไปไม่ยาก แต่ว่าในวันหนึ่งๆ ถ้าอกุศลจิตเกิดก็กระทำไม่ได้ บางคนอาจจะเห็นว่าการชวนช่วย ช่วยเหลือบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่ดี รู้ว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่ในขณะที่ควรจะทำ กลับไม่ทำ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ขณะนั้นอกุศลธรรมเกิดขึ้นครอบงำจิตใจ ทำให้ไม่ยอมไปที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้

ตามความเป็นจริงแล้วไม่ว่าจะเป็นกิจใหญ่ย่อยประการใดก็ตาม ควรที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น เท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ถ้าไม่ช่วยเหลือก็ควรที่จะได้พิจารณาว่า ที่ไม่กระทำในขณะที่นั้นเพราะอะไร? ก็เพราะอกุศลธรรมเกิดขึ้นทำให้เป็นคนเกียจคร้านที่จะกระทำกุศล เพราะฉะนั้นคนขยันที่จะช่วยเหลือ บุคคลอื่นก็กระทำไปด้วยกุศล แต่คนที่ไม่กระทำการที่ควรทำ ไม่สงเคราะห์ช่วยเหลือใครเลย ในขณะที่นั้นถ้าสติไม่เกิดขึ้น จะไม่รู้เลยว่าอกุศลธรรมเกิดขึ้นครอบงำ ทำให้เป็นผู้ที่เห็นแก่ตัว มีความสำคัญในตน ลืมคิดถึงบุคคลอื่น แม้แต่การที่ชวนช่วยช่วยเหลือบุคคลต่างๆ เหล่านั้น ก็ไม่เห็น หรืออาจจะเข้าใจผิดคิดว่า ไม่เป็นการสมควรที่จะช่วยเหลือคนอื่น อกุศลธรรมทั้งหลายเป็นธรรมที่ ตั้งจิตไว้ผิดจริงๆ ส่วนกุศลธรรมทั้งหลายเป็นธรรมที่ตั้งจิตไว้ชอบ โดยที่ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตนเลย

ขณะที่สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น กุศลธรรมเกิดขึ้นตั้งจิตไว้ชอบ คือช่วยเหลือคนอื่น ทำในสิ่งที่ควรทำ แต่ถ้ามานะ หรือความสำคัญตนเกิดขึ้น ก็ตั้งจิตไว้ผิด คือไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องกระทำกิจอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อบุคคลอื่น นั่นอกุศลธรรมเกิดขึ้นตั้งจิตไว้ผิด ไม่ได้ตั้งจิตไว้ชอบเลย แต่ถ้าเป็นกุศลธรรมแล้วก็ตั้งจิตไว้ถูกจริง ๆ ไม่ว่ากับใคร ช่วยเหลือเสมอกันหมด ไม่ได้กระทำไปด้วยความหวังผลตอบแทนทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้น ที่เห็นว่าเป็นบุคคลนั้นบุคคลนี้ ที่มีความประพฤติเป็นไปแตกต่างกัน แท้ที่จริงแล้ว ก็คือสภาพธรรมแต่ละลักษณะซึ่งสะสมมาเป็นปัจจัยทำให้ขณะนั้นสภาพของจิตเป็นอย่างไร ถ้าสะสมอกุศลธรรมมาก ก็ตั้งจิตคือปรุงแต่งจิตในขณะนั้นให้เกิดขึ้นเป็นไปในทางอกุศล ถ้าสะสมกุศลธรรมมาก กุศลธรรมทั้งหลายก็เป็นปัจจัยปรุงแต่งให้จิตนั้นเกิดขึ้นเป็นไปในทางกุศล

การประพฤติในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อผู้อื่นที่ประเสริฐที่สุดนั้น คือการเกื้อกูลให้ผู้อื่นเห็นโทษของอกุศล เกื้อกูลให้เห็นคุณของกุศล แล้วให้ออกจากอกุศล ให้ตั้งอยู่ในกุศล กล่าวคือ เกื้อกูลผู้ที่ไม่มศีรทธา ให้ตั้งมั่นอยู่ในศีรทธา, เกื้อกูลผู้ไม่มีศีล ให้ตั้งมั่นอยู่ในศีล, เกื้อกูลผู้ตระหนี่ ให้ตั้งมั่นอยู่ในการให้, เกื้อกูลผู้ไม่มีปัญญา ให้ตั้งมั่นอยู่ในปัญญา เป็นต้น การกระทำดังกล่าวนี้ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นอย่างสูงสุด

ดังนั้นจึงเข้าใจได้ว่า พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ได้สอนให้บุคคลเป็นผู้เกียจคร้าน เพราะเหตุว่าผู้ที่เกียจคร้านจะไม่ทำความดี จะไม่ทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ จะไม่สงเคราะห์ช่วยเหลือบุคคลอื่น แต่พระธรรมที่ทรงแสดงเป็นการเกื้อกูลให้บุคคลทั้งหลายเจริญกุศลทุกประการ รวมทั้งการที่จะเป็นผู้ที่ขยันในการที่จะช่วยเหลือสงเคราะห์บุคคลอื่น เพื่อที่จะขัดเกลาละคลายกิเลสที่มีอยู่มากของตนเองด้วย ถ้ากุศลจิตไม่เกิด ไม่กระทำไม่ปฏิบัติหน้าที่ของกุศลโดยลักษณะหนึ่งลักษณะใด ก็ยังเป็นการเพิ่มพูนอกุศลให้มีมากขึ้น พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงจึงเป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลต่อความเจริญขึ้นของกุศลธรรม ขัดเกลากิเลสของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง ไม่มีคำสอนแม้แต่บทเดียวที่จะส่งเสริมให้เกิดอกุศลเลยแม้เพียงเล็กน้อย เป็ประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีโอกาสได้ฟัง ได้ศึกษาและน้อมประพฤติปฏิบัติตามอย่างแท้จริง.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]